

Методичний підхід до оцінювання рівня навченості органів військового управління тактичного рівня

Резюме. У статті на основі науково-методичних підходів з оцінювання рівня навченості органів військового управління, а також досвіду їх підготовки за удосконаленою системою підготовки, запропонована методика оцінювання рівня навченості органів військового управління тактичного рівня, яка на відміну від існуючих сукупно враховує індивідуальні спроможності посадових осіб та їх злагодженість.

Ключові слова: підготовка органів військового управління тактичного рівня, оцінювання, навченість.

Постановка проблеми. Досвід бойового застосування військових частин і підрозділів в антитерористичній операції на сході України свідчить про те, що успішне виконання ними бойових завдань значною мірою залежить від навченості органів військового управління тактичного рівня.

Планування застосування та управління підрозділами бригади під час ведення бойових дій здійснюють її органи військового управління. Усе це спонукає до пошуку та реалізації нових підходів щодо планування та проведення заходів з підготовки органів військового управління тактичного рівня.

Недосконалість існуючих методичних підходів з оцінювання рівня навченості об'єктів підготовки, які не повною мірою враховують зміни, що відбулися в системі підготовки Збройних Сил (ЗС) України з впровадженням нових концептуальних документів [1], та неможливість їх повноцінного застосування для оцінювання рівня навченості органів військового управління тактичного рівня за удосконаленою системою підготовки, спонукає до удосконалення науково-методичного апарату та обґрунтування запропонованих змін. Тому виникає потреба у науковому обґрунтуванні методичного підходу до оцінювання рівня навченості органів військового управління тактичного рівня. Усе це свідчить про актуальність теми, яка розглядається.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з цього напрямку [2-4] свідчить про те, що рівень навченості органів військового управління оцінюється за традиційною системою, яка існувала у ЗС України до 2013 року. Дослідники виходили з тих наукових

завдань, які були породжені актуальними проблемами того часу, та застосовували критерії та показники, які найбільш повно відбивали процеси, що розглядалися. Після впровадження у підготовку ЗС України удосконаленої системи підготовки, відомостей про публікації, які присвячені цьому питанню немає.

Частково це питання було розглянуто в статті П. Казана [5], але були визначені лише загальні підходи у контексті визначення узагальненої оцінки ефективності бойової підготовки за військовою частиною в цілому. Порядок та критерії оцінювання органів військового управління за стандартами підготовки в цій статті не розкрито.

Таким чином, наведені підходи можуть бути використані для оцінювання рівня навченості органів військового управління тактичного рівня тільки частково, та потребують вдосконалення.

Мета статті полягає в удосконаленні наявного науково-методичного апарату оцінювання рівня навченості органів військового управління тактичного рівня для подальшого планування їх підготовки.

Виклад основного матеріалу. Підготовка органів військового управління тактичного рівня спрямована на підвищення індивідуальної підготовки посадових осіб органу військового управління, їх злагодженості для успішного планування застосування та управління підрозділами бригади під час ведення бойових дій.

Оцінку рівня навченості органу військового управління тактичного рівня пропонується визначати частковим показником $M_n(t)$, за величиною якого визначається рівень знань військовослужбовців та їх умінь

виконувати поставлені завдання у складі органу військового управління. До показників, які характеризують рівень навченості органу військового управління тактичного рівня пропонується віднести: сукупний рівень індивідуальних спроможностей (ІС) військовослужбовців органу військового управління тактичного рівня $C_{ic}(t)$ та їх злагодженість $C_3(t)$.

Зважаючи на те, що ІС військовослужбовців впливають на злагодженість органу військового управління, а отже, їх показники сильно корельовані, то оцінювання рівня навченості органу військового управління тактичного рівня $M_n(t)$ пропонується розраховувати за допомогою нормованої мультиплікативної агрегації:

$$M_n(t) = C_{ic}(t)^{q_{ic}} \cdot C_3(t)^{q_3}, \quad (1)$$

Де $C_{ic}(t)$ – сукупний рівень ІС військовослужбовців органу військового управління на час t ;

$C_3(t)$ – рівень злагодженості органу військового управління на час t ;

q_{ic} , q_3 – вагові коефіцієнти показників сукупного рівня ІС військовослужбовців та їх злагодженості.

Розрахунок вагових коефіцієнтів здійснюється методом експертного оцінювання.

Оцінювання сукупного рівня ІС військовослужбовців пропонується визначати за показником, який враховує рівень ІС кожного військовослужбовця органу військового управління з урахуванням його важливості.

Оскільки рівень ІС кожного окремого військовослужбовця не залежить від рівня ІС іншого, а отже, і їх показники незалежні один від одного, то для оцінювання сукупного рівня ІС військовослужбовців органу військового

управління $C_{ic}(t)$ пропонується використовувати адитивну агрегацію:

$$C_{ic}(t) = \sum_{j=1}^J L_{icj}(t) \cdot q_j, \quad (2)$$

де $L_{icj}(t)$ – рівень ІС j -го військовослужбовця органу військового управління на час t ;

q_j – ваговий коефіцієнт важливості j -го військовослужбовця органу військового управління;

J – кількість військовослужбовців в органі військового управління.

Вагові коефіцієнти важливості j -го військовослужбовця q_j розраховуються шляхом нормування порівняльних рангів посад військовослужбовців органу військового управління R_{je} відповідно до виразу, який запропоновано у роботі [6]:

$$q_j = \frac{R_{je}}{\sum_{j=1}^N R_{je}}, \quad (3)$$

Де R_{je} – порівняльний ранг j -го військовослужбовця органу військового управління;

$\sum_{j=1}^N R_{je}$ – сума всіх рангів військовослужбовців органу військового управління;

N – загальна кількість посад в органі військового управління.

Порівняльний ранг j -го військовослужбовця органу військового управління визначається залежністю:

$$R_{je} = l - \frac{N_{je} - l}{N_e}, \quad (4)$$

де N_{je} – порядковий номер j -го військовослужбовця органу військового управління;

N_e – кількість військовослужбовців, які входять до складу органу військового управління.

Оцінювання рівня ІС військовослужбовця визначається за показниками, які характеризують рівень його теоретичних знань, практичних умінь та психологічних якостей. Оскільки знання, уміння і якості військовослужбовця не залежні один від одного, а отже, і їх показники не залежні, то для оцінювання рівня ІС j -го військовослужбовця $L_{icj}(t)$ пропонується використовувати адитивну агрегацію:

$$L_{icj}(t) = \sum_{y=1}^3 B_{yj}(t) \cdot q_y, \quad (5)$$

де $B_{yj}(t)$ – показники, які характеризують рівень розвитку військовослужбовця на час t ;

“теоретичних знань” $B_{mzj}(t)$, “практичних умінь” $B_{nyj}(t)$; “психологічних якостей” $B_{nсяj}(t)$;

q_y – вагові коефіцієнти показників $B_y(t)$.

Визначення вагових коефіцієнтів q_y здійснюється методом експертного оцінювання.

Показник, який характеризує рівень теоретичних знань j -го офіцера $B_{mzj}(t)$ пропонується розраховувати за результатами теоретичних питань (тестування) з основних предметів навчання. Загальна кількість запитань повинна забезпечувати об’єктивне та всебічне оцінювання рівня теоретичних знань військовослужбовця.

Оцінювання рівня теоретичних знань військовослужбовця $B_{mzj}(t)$ визначається за виразом:

$$B_{mzj}(t) = \frac{X_{npj}(t)}{X_{nmj}}, \quad (6)$$

де $X_{npj}(t)$ - кількість правильних відповідей наданих j -м військовослужбовцем;

X_{nmj} - загальна кількість питань, яка перевірялася у j -го військовослужбовця.

Показник, який характеризує рівень практичних умінь j -го військовослужбовця $B_{nyj}(t)$ розраховується за результатами виконаних ним практичних завдань. Зміст та кількість завдань має враховувати функціональне призначення військовослужбовця відповідно до займаної посади.

Оцінювання рівня практичних умінь військовослужбовця $B_{nyj}(t)$ визначається за виразом:

$$B_{nyj}(t) = \frac{X_{внкj}(t)}{X_{завj}}, \quad (7)$$

де $X_{внкj}(t)$ - кількість виконаних завдань j -м військовослужбовцем;

$X_{завj}$ - загальна кількість завдань, яка перевірялася у j -го військовослужбовця.

Показник, який характеризує рівень психологічних якостей j -го військовослужбовця $B_{нсяj}(t)$ пропонується розраховувати на основі таких психологічних якостей індивіда, як рівень нервово-психічної стійкості та спрямованості особистості. Ці якості пропонується визначати за допомогою стандартизованих тестових методик “Прогноз” та “Спрямованість особистості”.

За першою методикою у військовослужбовця визначається один з чотирьох рівнів нервово-психічної стійкості (НПС), які переводимо у бальну систему за таким порядком:

I рівень НПС – 5 балів; II рівень НПС – 4 бали; III рівень НПС – 3 бали; IV рівень НПС – 2 бали.

Спрямованість особистості визначається за другою методикою за трьома такими напрямками:

спрямованість на справу, що відповідає 5 балам стандартної оцінки;

спрямованість на людей, що відповідає 4 балам стандартної оцінки;

спрямованість на себе, що відповідає 3 балам стандартної оцінки.

Рівень розвитку психологічних якостей j -го військовослужбовця $B_{нсяj}(t)$ визначається за виразом:

$$B_{нсяj}(t) = \frac{\sum_{h=1}^H X_h(t) \cdot q_h}{5}, \quad (8)$$

де $X_h(t)$ - показники, які характеризують рівень розвитку психологічних якостей військовослужбовця на час t : “нервово-психічна стійкість” $X_{нпс}(t)$, “спрямованість особистості” $X_{со}(t)$;

q_h – вагові коефіцієнти показників $X_h(t)$.

Вагомість показників, які характеризують психологічні якості військовослужбовця визначено з використанням методу експертних оцінок з урахуванням виду діяльності військовослужбовця та наведено у Табл. 1.

Вагомість показників, які характеризують психологічні якості військовослужбовця

Вид діяльності	Показники особистісних якостей	Вагомість показників особистісних якостей
Організаційно-управлінська	нервово-психічна стійкість	0,6
	спрямованість особистості	0,4
Аналітико-конструктивна	нервово-психічна стійкість	0,6
	спрямованість особистості	0,4
Інформаційно-аналітична	нервово-психічна стійкість	0,5
	спрямованість особистості	0,5

Злагоженість органу військового управління $C_3(t)$ пропонується розраховувати за результатами практичної роботи органу військового управління у ході проведення тренувань (роздільних, спільних, командно-штабних), командно-штабних навчань. Оцінювання здійснюється за стандартами підготовки.

Отже, оцінка рівня злагоженості органу військового управління $C_3(t)$ розраховується за залежністю:

$$C_3(t) = \frac{\sum_{k=1}^K X_k(t)}{5 \cdot K}; \quad X_k = \overline{2,5}, \quad (9)$$

де $X_k(t)$ - показник, який характеризує оцінку органом військового управління k -го стандарту підготовки на час t ;

K - кількість стандартів підготовки, які сплановані для відпрацювання органом військового управління у відповідності до Плану підготовки бригади.

Кожен стандарт підготовки складається з розділів стандарту, які характеризують спроможність органом військового управління виконувати певні завдання. Оцінювати стандарт підготовки пропонується за оцінками розділу стандарту за формулою:

$$X_k(t) = \frac{\sum_{s=1}^S R_{CPIs}(t)}{S}; \quad R_{CPIs} = \overline{2,5}, \quad (10)$$

де $R_{CPIs}(t)$ - показник, який характеризує оцінку за результатами виконання органом військового управління s -го розділу стандарту підготовки на час t ;

S - кількість розділів стандарту підготовки.

Стандарт підготовки оцінюється:

$$X_k = \begin{cases} \text{відмінно, якщо } \frac{\sum_{s=1}^S R_{CPIs}(t)}{S} \geq 4,5; & R_{CPIs} \geq 4; \\ \text{добре, якщо } \frac{\sum_{s=1}^S R_{CPIs}(t)}{S} \geq 3,5; & R_{CPIs} \geq 3; \\ \text{задовільно, якщо } \frac{\sum_{s=1}^S R_{CPIs}(t)}{S} < 3,5; & R_{CPIs} \geq 3; \\ \text{незадовільно, якщо } R_{CPIs}(t) = 2. \end{cases} \quad (11)$$

У свою чергу, розділи стандарту підготовки складаються з елементів, які необхідно виконати органом військового управління. Розрахунок оцінки за результатами виконання s -го розділу стандарту підготовки пропонується здійснювати наступним чином:

$$R_{CPIs}(t) = \left(\frac{x+y}{x^*+y^*} \right) \cdot z_x; \quad z_x = \begin{cases} 1, & x = x^*; \\ 0, & x < x^*, \end{cases} \quad (12)$$

де x - кількість виконаних критично важливих елементів;

x^* - загальна кількість критично важливих елементів;

y - кількість виконаних інших елементів;

y^* - загальна кількість інших елементів;

z_x - індекс валідності кінцевого результату за критично важливими елементами (умова обов'язкового повного виконання).

Розділ стандарту підготовки оцінюється:

$$R_{CPIs} = \begin{cases} \text{відмінно, якщо } R_{CPIs}(t) \geq 0,8; \\ \text{добре, якщо } 0,7 \geq R_{CPIs}(t) < 0,8; \\ \text{задовільно, якщо } 0,6 \geq R_{CPIs}(t) < 0,7; \\ \text{незадовільно, якщо } R_{CPIs}(t) < 0,6. \end{cases} \quad (13)$$

Висновки і перспективи подальших досліджень. Запропонований у статті методичний підхід враховує вимоги системи підготовки, що впроваджена, та на відміну від існуючих сукупно враховує рівень ІС військовослужбовців та їх злагоженість, що дає змогу з більшою достовірністю оцінити

рівень навченості органів військового управління тактичного рівня.

Напрямами подальших наукових досліджень можуть бути дослідження проблемних питань, що виникають у ході оцінювання рівня навченості органів військового управління тактичного рівня під час проведення заходів бойової підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція підготовки Збройних Сил України // Наказ Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України від 22.02.2016 № 95. – К.: МОУ та ГШ ЗСУ, 2016. – 14 с. – (Нормативний документ Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України. Наказ).
2. Татарченко А.Е. Об учете уровня подготовки командно-штабных кадров при оценке

эффективности управления. – М. : Военная мысль. – 1981. – №7. – С. 42 – 48.

3. Нарышкин В.Г. Методические основы оценки и расчётов показателей боеспособности подразделений и частей / В.Г. Нарышкин // Военная мысль. – 2009. – № 2. – С. 58–65.
4. Ревенко В.А. Методический подход к анализу деятельности должностных лиц органов военного управления / В.А. Ревенко // Наука и военная безопасность. – 2005. – № 3. – С. 16–19.
5. Казан П.И. Методический подход к оценке индивидуальных возможностей военнослужащих различных категорий / Казан П.И., Шпанчук Г.В // Специализированный научный журнал “Научные труды Академии Пограничной службы КНБ Республики Казахстан”. – 2014. – № 1. – С. 51–56.
6. Загорка О.М. Элементы дослідження складних систем військового призначення. Загорка О.М., Мосов С.П., Сбітнєв А.І., Стужук П.І. – К.: НАОУ, 2005. – 100 с.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2016

Макалиш О. В.;

Гергадзе А. А., к.воен.н.

Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев

Методический подход к оцениванию уровня подготовки органов военного управления тактического уровня

Резюме. В статье на основе научно-методических подходов по оцениванию уровня подготовки органов военного управления, а также опыта их обучения по усовершенствованной системе, предложена методика оценивания уровня подготовки органов военного управления тактического уровня, которая в отличие от существующих совокупно учитывает индивидуальные возможности должностных лиц и их слаженность.

Ключевые слова: подготовка органов военного управления тактического уровня, оценивание, обученность.

O. Makalish;

A. Georgadze, Ph.D

National Defence University of Ukraine named after Ivan Chernyhovsky, Kyiv

Methodical going near the evaluation of level of preparation of organs of military management of tactical level

Resume. In the article on the basis of scientifically-methodical approaches on the evaluation of level of preparation of organs of military management, and also experience of their educating on the improved system, methodology of evaluation of level of preparation of organs of military management of tactical level is offered, that unlike existing in common takes into account individual possibilities of public servants and their harmony.

Keywords: preparation of organs of military management of tactical level, evaluation.